

Perlindungan harta warisan: Keberkesanan usaha pemuliharaan dan pemeliharaan dalam pembangunan negara

Yuszaidy Mohd Yusoff¹, Hanapi Dollah¹, Ab Samad Kechot¹

¹Pusat Pengajian Bahasa, Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia

Correspondence: Yuszaidy Mohd Yusoff (email: yuszaidy@yahoo.com)

Abstrak

Malaysia telah bergerak dengan pesat ke arah sebuah negara maju. Malaysia telah memberi perhatian sempurna terhadap sektor industri dan pelancongan. Pembangunan fizikal semakin agresif dan aktif bagi mencapai matlamat pembangunan negara. Pembangunan ini telah memberi kesan yang kurang baik terhadap harta warisan ketara dan tidak ketara. Banyak harta warisan ketara terjejas akibat pembangunan negara dan ini merugikan kepada negara. Kerajaan telah mengambil langkah lebih proaktif untuk mengatasi masalah ini seimbangan dengan kemajuan negara. Penguatkuasaan perundangan yang berkaitan dengan warisan telah diberi perhatian supaya berada tahap sepatutnya. Sebelum ini, kelemahan, pertindihan dan kekurangan di antara undang-undang yang sedia ada telah melemahkan perlaksanaan penguatkuasaan. Kerajaan telah mengubah perundangan yang lebih komprehensif untuk menyeragamkan pembangunan fizikal dan kerohanian dalam membangun negara. Persoalannya sejauhmanakah keberkesanan undang-undang warisan terhadap pemuliharaan dan pemeliharaan dalam pembangunan negara?

Katakunci: benda purba, pemeliharaan, pembangunan negara, pemuliharaan, undang-undang warisan, warisan

National development and the protection of heritage property: An appraisal of the Malaysian experience

Abstract

The heritage properties of a nation in pursuit of modernisation and physical development run the risk of extinction if concrete, concerted and timely efforts are not taken to prevent it. Malaysia exemplifies one such case of relentless development endangering the space and vital role of heritage in nation building. Fortunately, various preventive and protective measures have been subsequently taken by the government but the critical question is how effective are these measures in safeguarding the nation's heritage properties. This paper examines the evolution and state of Malaysia's heritage laws and rehabilitation measures. It is found that previous heritage laws were not adequate to protect heritage properties as they do not have specific and clear provisions to persecute encroachment and trespassing of the properties. The replacement of these laws with the recent Act 645 has overcome this legal shortcoming and thus promises to be capable of protecting the nation's heritage properties.

Keywords: heritage conservation, heritage property, heritage protection, Law of Heritage, national development, nation building

Pengenalan

Warisan semakin terhakis atas dua sebab, iaitu perubahan secara tradisional dan pembangunan atas nama kemajuan. Pembangunan yang agresif dan proaktif telah meninggalkan kesan ketara dari segi

kemusanahan, kepupusan, kehancuran dan kehilangan. Pembangunan yang dilakukan secara terkawal dapat menyumbang dan menjana dana kepada negara. Pengawalan secara terkawal dapat mewujudkan industri pelancongan yang berteraskan warisan. Kerajaan telah memperkuatkuasakan beberapa perundangan undang-undang yang sedia ada dan akta baru untuk mengatasi masalah ini.

Perundangan yang sedia ada

Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171)

Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171) hanya terhad digunapakai di Semenanjung Malaysia bukan di Sarawak dan Sabah. Akta ini wujud akibat penyusunan semula dan menyatukan undang-undang berhubungan dengan kerajaan tempatan. Akta ini mempunyai 16 bahagian dan dibahagikan kepada 166 Seksyen yang meliputi pelbagai hal yang berkaitan dengan fungsi dan peranan kerajaan tempatan. Namun begitu, beberapa peruntukan mengenai harta khazanah diperuntukkan.

Beberapa peruntukan yang berkaitan seperti pengecualian undang-undang kecil yang termaktub pada Seksyen 102 membolehkan dari semasa ke semasa membuat, meminda dan membatalkan undang-undang kecil mengenai segala perkara yang perlu atau diingini untuk memelihara kesihatan, keselamatan dan kesentosaan penduduk atau untuk mengadakan aturan dan pengelolaan yang baik bagi kawasan pihak berkuasa tempatan dan khususnya mengenai segala mana-mana daripada maksud berikut. Peruntukan Seksyen 102 (f) jelas menyatakan kerajaan tempatan boleh mengadakan peruntukan bagi penubuhan, peraturan dan pengurusan mana-mana taman awam, jalan bersiar-siar, taman rekreasi dan bersuka-suka, kebun bunga, kolam renang, tasik, stadium, tempat atau bangunan bersejarah, perpustakaan awam, balai seni lukisan, muzium, panggung awam, restoran, dewan, bilik perhimpunan, taman bunga atau binatang, atau akuarium.

Kerajaan tempatan juga diberikan peruntukan Seksyen 101(1) (c) (iv) mengenai kuasa tambahan bagi kerajaan tempatan.¹ Kerajaan tempatan mempunyai hak melakukan pelbagai aktiviti di dalam kawasan pentadbirannya. Tidak ada pihak yang boleh menghalang kerana peruntukan undang-undang itu jelas menyatakan kuasa tambahan yang membolehkan melakukan segala-galanya mengikut mana-mana yang tidak bercanggah. Peruntukan Seksyen 101 (1) (c) (iv) menyatakan kuasa tambahan diberikan kepada kerajaan tempatan iaitu menyenggara atau memberi sumbangan kepada penyenggaraan bangunan atau tempat bersejarah dan memperoleh mana-mana tanah, bersama dengan bangunan atau tidak, bagi maksud atau berkaitan dengan mengadakan taman awam, kebun bunga, esplanad, taman rekreasi, padang permainan, taman permainan kanak-kanak, tempat terbuka, tempat bercuti, kolam renang, stadium, akuarium, gimnasium dan pusat masyarakat atau bagi maksud atau berkaitan dengan menyenggara bangunan dan tempat bersejarah.

Akta Perancangan Bandar dan Desa 1976 (Akta 172)

Pihak berkuasa tempatan² juga bertanggungjawab mengurus, mengawal dan memantau undang-undang Akta 172. Selain itu, pihak berkuasa tempatan juga mempunyai kuasa mengadakan kawalan dan peraturan yang sempurna bagi perancangan bandar dan desa. Pihak berkuasa tempatan boleh berkerjasama dengan Majlis³ yang ditetapkan oleh kerajaan persekutuan dengan mengikuti

¹ Peruntukan Seksyen 101 (1) iaitu selain daripada apa-apa kuasa lain yang diberi kepada sesuatu pihak berkuasa tempatan oleh Akta ini atau mana-mana undang-undang bertulis lain, sesuatu pihak berkuasa tempatan mempunyai kuasa bagi melakukan segala atau mana-mana daripada perkara yang berikut iaitu;

² Seksyen 2 (1) "pihak berkuasa tempatan" ertinya mana-mana majlis bandar raya, majlis perbandaran, perbandaran, majlis daerah, majlis bandaran, lembaga bandaran, majlis tempatan, lembaga luar bandar, atau mana-mana pihak berkuasa lain seumpamanya yang ditubuhkan oleh atau di bawah mana-mana undang-undang bertulis;

³ Seksyen 2: "Majlis" ertinya Majlis Perancang Fizikal Negara yang ditubuhkan di bawah Seksyen 2A; Seksyen 2A (1) Suatu Majlis Perancang Fizikal Negara hendaklah ditubuhkan yang terdiri daripada-

(a) seorang Pengerusi, iaitu Perdana Menteri; (b) seorang Timbalan Pengerusi, iaitu Timbalan Perdana Menteri; (c) Menteri; (d) Menteri yang bertanggungjawab bagi perumahan dan kerajaan tempatan, jika dia bukan juga Menteri yang bertanggungjawab bagi perancangan bandar dan desa; (e) Menteri Kewangan; (f) Menteri yang bertanggungjawab bagi tanah; (g) Menteri Besar atau Ketua Menteri tiap-tiap Negeri; (h) Menteri yang bertanggungjawab bagi Wilayah Persekutuan; dan (i) tidak lebih daripada tujuh anggota lain yang hendaklah dilantik oleh Pengerusi;

peruntukan Seksyen 58 (1)⁴ yang membenarkan kerjasama atau perkongsian tanggungjawab dengan kuasa membuat kaedah-kaedah⁵ untuk kesejahteraan dan kestabilan. Malah, pihak berkuasa tempatan melalui peruntukan ini telah diberikan kuasa untuk memberi perkhidmatan di bawah kawasan pentadbirannya mengikut kaedah-kaedah yang diperuntukan pada Akta itu. Dengan ada peruntukan ini telah menjamin harta-harta yang dimiliki secara individu atau berkumpulan telah dilindungi dan terjaga di dalam kawasan pentadbirannya.

Selain itu, Seksyen 58 (1) (f) juga membolehkan pihak berkuasa tempatan memberi perlindungan bagi monumen, tanah dan bangunan yang mempunyai kepentingan sejarah atau seni binanya⁶. Pihak berkuasa tempatan mempunyai hak untuk melakukan kerja-kerja pemuliharaan dari segi memperbaiki kerosakan, mengecat semula dan menjaga daripada pencerobohan pembangunan. Oleh itu, Akta 172 dapat menghalang pihak pemaju untuk membuat sebarang pengubahsuaian dan pencerobohan kawasan-kawasan yang telah diberi larangan oleh pihak berkuasa tempatan. Larangan ini dapat mengekalkan kedudukan monumen lama, bangunan yang mempunyai kepentingan sejarah dan tapak tanah bersejarah daripada kerosakan atau kemusnahan kerana memerlukan kebenaran terlebih dahulu daripada pihak berkuasa tempatan.

Dalam akta 172 terdapat juga beberapa peruntukan yang mempunyai hubungan berkaitan aspek pemuliharaan dan pemeliharaan terhadap aspek harta khazanah negara seperti tapak-tapak bersejarah, bangunan bersejarah dan monumen lama yang bernilai tinggi. Peruntukan ini dinyatakan pada Seksyen 12 (3) (a) (viii)⁷ yang memerlukan pihak berkuasa perancang tempatan⁸ membuat perancangan terperinci tanpa memberi gangguan atau memberi kesan buruk semasa pembangunan kawasan. Pihak berkuasa perancang harus menyediakan pelan cadangan rancangan bagi tujuan memelihara, mengindahkan ciri dan bentuk rupa bangunan dalam. Penyediaan pelan secara terperinci dapat meningkatkan keselamatan dan kecantikan bangunan, tapak bersejarah dan monumen sebagai produk tarikan pelancongan di bawah pentadbiran pihak berkuasa tempatan.

Pihak berkuasa tempatan diberi kuasa peruntukan melarang pembangunan tanpa ada kebenaran perancangan daripada pihak berkuasa. Larangan ini perlu dipatuhi oleh setiap pihak pemaju jika kebenaran pembangunan tidak disediakan. Kerja-kerja terhadap bangunan bersejarah adalah tertakluk kepada larangan terhadap pemajuan tanpa kebenaran merancang melainkan mendapat kelulusan secara bertulis daripada pihak berkuasa tempatan. Larangan ini diperuntukan pada Seksyen 19 (1) yang menyatakan seperti berikut;

Seksyen 19:

- (1) Tiada seorang pun, selain pihak berkuasa tempatan, boleh memulakan, mengusahakan, atau menjalankan apa-apa pemajuan melainkan jika kebenaran merancang⁹ berkenaan dengan

⁴ Seksyen 58 (1) Pihak Berkuasa Negeri boleh membuat kaedah-kaedah untuk menjalankan maksud Akta ini.

* (1A) Majlis boleh membuat kaedah-kaedah berkenaan dengan apa-apa perkara dalam Akta ini.

* (1B) Jika mana-mana kaedah yang dibuat oleh Pihak Berkuasa Negeri tidak selaras dengan kaedah yang dibuat oleh Majlis, kaedah yang dibuat oleh Majlis hendaklah mengatasi kaedah yang dibuat oleh Pihak Berkuasa Negeri dan kaedah yang dibuat oleh Pihak Berkuasa Negeri hendaklah, setakat ketidakselarasan itu, terbatal.

⁵ “Kaedah-kaedah” ertinya kaedah-kaedah yang dibuat di bawah Akta ini

⁶ Peruntukan Seksyen 58 (10) (f) adalah seperti berikut: (f) perlindungan bagi monumen lama dan tanah dan bangunan yang mempunyai kepentingan sejarah atau seni bina;

⁷ Seksyen 12 (1); “Pihak berkuasa perancang tempatan, semasa suatu draf rancangan struktur sedang disediakan, atau sebelum Pihak Berkuasa Negeri memberikan persetujuan mengenai suatu draf rancangan struktur yang telah disediakan, boleh, jika difikirkannya wajar, menyediakan suatu draf rancangan tempatan bagi mana-mana bahagian kawasannya”. Subseksyen (3) Suatu draf rancangan tempatan hendaklah mengandungi suatu peta dan suatu pernyataan bertulis dan hendaklah- (viii) memelihara dan mengindahkan ciri dan rupa bangunan dalam;

⁸ Seksyen 2; “Pihak berkuasa perancang tempatan”, berhubung dengan sesuatu kawasan, hendaklah ditafsirkan sebagaimana yang diperuntukkan dalam Seksyen 5 dan, berhubung dengan mana-mana tanah atau bangunan, ertinya pihak berkuasa perancang tempatan, sebagaimana yang ditafsirkan sedemikian, bagi kawasan di mana tanah atau bangunan itu terletak; Fungsi pihak berkuasa perancang tempatan;- Seksyen 6 (1), suatu pihak berkuasa perancang tempatan adalah- (a) untuk mengawal selia, mengawal, dan merancang pemajuan dan penggunaan semua tanah dan bangunan dalam kawasannya; (b) untuk mengusahakan, membantu dan menggalakkan pemungutan, penyenggaraan, dan penyiaran perangkaan, buletin, dan monograf, dan penyiaran lain yang berhubungan dengan perancangan bandar dan desa dan perkaedahannya; dan (c) untuk melaksanakan apa-apa fungsi lain yang ditugaskan kepadanya dari semasa ke semasa oleh Pihak Berkuasa Negeri atau oleh Jawatankuasa.

⁹ Seksyen 2; “kebenaran merancang” ertinya kebenaran yang diberikan, dengan atau tanpa syarat, untuk menjalankan pemajuan;

pemajuan¹⁰ itu telah diberikan kepadanya di bawah seksyen 22 atau dilanjutkan di bawah subseksyen 24(3).

- (2) Walau apa pun peruntukan subseksyen (1), kebenaran merancang tidak perlu-
- (a) bagi penjalanan apa-apa kerja yang perlu bagi penyenggaraan, pengelohan, atau apa-apa perubahan lain bagi sesuatu bangunan, iaitu kerja yang menyentuh hanya bahagian dalaman bangunan itu dan yang tidak-
 - (i) melibatkan apa-apa perubahan tentang penggunaan bangunan itu atau tanah yang kepadanya bangunan itu bercantum;
 - (ii) menyentuh secara material rupa di sebelah luar bangunan itu;
 - (iii) melibatkan apa-apa tambahan pada ketinggian atau luas lantai bangunan;
 - (iv) melibatkan apa-apa tambahan atau perubahan kepada suatu bangunan yang menyentuh atau mungkin menyentuh susunan saliran, kebersihan, atau keteguhannya;

Daripada peruntukan itu boleh menjelaskan larangan-larangan yang perlu dipatuhi oleh pihak pemaju dalam mengubahsuaikan bangunan bersejarah atau berkaitan senibina bangunan. Namun begitu kebenaran perancang tidak diperlukan hanya melakukan kerja-kerja pengubahsuaian atau penyenggaraan di bahagian dalam bangunan sahaja. Kerja-kerja pengubahsuaian atau penyenggaraan hanya boleh setelah mengikuti larangan yang tertakluk pada peruntukan itu (Abdul Aziz Hussain 2011: 19).¹¹

Kesalahan atau hukuman denda yang dikenakan kepada penceroboh pada bangunan dan pemaju yang tidak dibenarkan. Dalam Seksyen 26 Akta 172 ada menyatakan secara khusus setiap kesalahan yang dilakukan yang berkaitan dengan aktiviti pada kawasan atau bangunan yang tidak dibenarkan. Ini dijelaskan secara terperinci pada Seksyen 26 di bawah ini:

- (1) Seseorang yang, sama ada atas kehendaknya sendiri atau atas kehendak orang lain-
- (a) menggunakan atau membenarkan untuk digunakan mana-mana tanah atau bangunan yang melanggar dengan seksyen 18¹²;
 - (b) memulakan, mengusahakan, atau menjalankan, atau membenarkan untuk dimulakan, diusahakan, atau dijalankan, apa-apa pemajuan yang melanggar seksyen 19¹³ atau Seksyen 20¹⁴;
 - (c) memulakan, mengusahakan, atau menjalankan, atau membenarkan untuk dimulakan, diusahakan, atau dijalankan, apa-apa pemajuan jika kebenaran merancang atau kelulusan pelan bangunan, mengikut mana-mana yang berkenaan, berkenaan dengan pemajuan itu telah dibatalkan menurut Seksyen 25¹⁵; atau
 - (d) memulakan, mengusahakan, atau menjalankan, atau membenarkan untuk dimulakan, diusahakan, atau dijalankan, apa-apa pemajuan selepas kebenaran merancang atau kelulusan pelan bangunan, mengikut mana-mana yang berkenaan, berkenaan dengan pemajuan itu telah diubah suai menurut Seksyen 25 dan pemajuan yang dimulakan, diusahakan, atau dijalankan sedemikian adalah tidak selaras dengan kebenaran atau kelulusan yang diubah suai itu,

Seksyen 26 juga menyatakan denda hukuman yang dilakukan akibat kesalahan pencerobohan atau memasuki kawasan yang tidak benarkan untuk melakukan sebarang aktiviti yang berkaitan dengan

¹⁰ Seksyen 2; "pemajuan" ertinya menjalankan apa-apa kerja bangunan, kejuruteraan, perlombongan, perindustrian, atau apa-apa kerja lain yang seumpamanya pada, di atas, di sebelah atas atau di bawah tanah, membuat apa-apa perubahan material mengenai penggunaan mana-mana tanah atau bangunan atau mana-mana bahagian daripadanya, atau memecah sempadan atau mencantumkan tanah; dan "memajukan" hendaklah ditafsirkan dengan sewajarnya;

¹¹ Larangan-larangan tanpa kebenaran merancang seperti; Meruntuhkan, mengganggu, menurunkan atau mengubah bangunan; Penambahan ketinggian atau keluasan, pengubahsuaian, pembaikan semula atau penyesuaian terhadap bangunan; Membangunkan semula atau menukarkan bumbung bangunan atau sebahagian daripadanya; dan Perkara yang biasa dijalankan oleh seseorang yang menjalankan urusan pembinaan.

¹² Seksyen 18 berkaitan dengan penggunaan tanah dan bangunan iaitu menurut subseksyen (1) Tiada seorang pun boleh menggunakan atau membenarkan digunakan mana-mana tanah atau bangunan melainkan menurut rancangan tempatan.

¹³ Seksyen 19 adalah tentang larangan terhadap pemajuan tanpa kebenaran merancang seperti dinyatakan pada subseksyen (1) Tiada seorang pun, selain pihak berkuasa tempatan, boleh memulakan, mengusahakan, atau menjalankan apa-apa pemajuan melainkan jika kebenaran merancang berkenaan dengan pemajuan itu telah diberikan kepadanya di bawah Seksyen 22 atau dilanjutkan di bawah subseksyen 24(3).

¹⁴ Seksyen 20 adalah tentang larangan terhadap pemajuan yang berlawanan dengan kebenaran merancang.

¹⁵ Seksyen 25 adalah tentang pembatalan dan pengubahsuaian kebenaran merancang dan kelulusan pelan bangunan.

kemusnahan atau pengubahsuaian bangunan. Pihak berkuasa tempatan akan mengambil tindakan penguatkuasaan yang tegas terhadap mana-mana kesalahan yang dilakukan dengan boleh mengenakan denda tidak melebihi RM500,000 atau dipenjarakan selama tempoh yang tidak melebihi dua tahun atau kedua-duanya ke atas sesuatu kesalahan yang disabitkan. Kesalahan yang berterusan boleh dikenakan didenda selanjutnya sehingga RM5,000 pada setiap kesalahan yang dilakukan berterusan selepas sabitan yang pertama bagi kesalahan itu.

Undang-undang berkaitan warisan

Akta Harta Benda purba 1976 (Akta 168)

Kerajaan telah mengubal Akta Harta Benda purba 1976 (Akta 168) dengan memansuh Akta 542 (Akta Harta Karun 1952) kecuali setakat mana ia dipakai bagi harta karun.¹⁶ Pengubalan Akta Harta Benda purba 1976 (Akta 168) bertujuan seperti dinyatakan iaitu suatu Akta untuk mengadakan peruntukan bagi mengawal, memelihara dan menyelidik monumen-monumen lama dan bersejarah, tapak-tapak tanah dan bekas-bekas kaji purba, benda purba¹⁷ dan benda-benda bersejarah¹⁸ dan pengeksporthannya dan bagi perkara-perkara yang berkenaan dengannya. Akta Harta Benda purba 1976 (Akta 168) hanya dipakai di Semenanjung Malaysia sahaja tanpa dikuatkuasaan terhadap Sarawak dan Sabah.

Kerja-kerja penggalian benda purba atau membuka tapak kerja arkeologi perlu memperolehi permit atau lesen daripada pihak berkuasa seperti yang termaktub pada Seksyen 9. Seksyen 9 menyatakan tiada seseorang boleh menjalankan penggalian dengan tujuan hendak menjumpai benda purba kecuali di bawah lesen daripada Ketua Pengarah (Buletin JMA 2000). Permohonan lesen diperlukan untuk melindungi benda purba dicuri oleh pihak yang tidak bertanggungjawab. Selain itu, memudahkan pemantauan dilakukan ke atas kerja-kerja penggalian kerana boleh menghasilkan kerja penggalian yang baru. Tapak-tapak kerja penggalian akan diteruskan sekiranya menemui penemuan benda purba. Ini merupakan asas kepada pewartaan kawasan kerja-kerja penggalian untuk mengekalkan dan menghalang daripada pencerobohan. Peruntukan penuh Seksyen 9 adalah seperti berikut;

Seksyen 9: Tertakluk kepada peruntukan yang disebutkan kemudian ini, tiada seseorang boleh menjalankan penggalian dengan tujuan hendak menjumpai benda purba, sama ada atas tanah yang ia adalah pemunyaanya atau penduduknya atau selainnya, kecuali di bawah kuasa lesen yang diberi oleh Ketua Pengarah.

Kerajaan juga melarang menceroboh kawasan-kawasan monumen, benda bersejarah dan tapak-tapak tanah bersejarah. Larangan ini bertujuan mengelakan berlaku pencerobohan oleh orang perseorangan atau kumpulan tanpa kebenaran. Pencerobohan boleh merosakan dan memusnahkan monumen, benda bersejarah dan tapak bersejarah sekiranya tidak ada penguatkuasaan keatasnya. Perbuatan-perbuatan yang dilarang berlaku pencerobohan termaktub pada Seksyen 16 yang menyatakan seperti,

¹⁶ Dalam Akta 168, Seksyen 3 (1) Tertakluk kepada peruntukan-peruntukan Akta ini, tiap-tiap benda purba yang dijumpai dalam Malaysia Barat pada atau selepas tarikh mula berkuat kuasanya Akta ini hendaklah menjadi harta mutlak kerajaan.

¹⁷ Dalam Akta 168, Seksyen 2 (1) menyatakan benda purba ertinya

- Sesuatu benda alih atau tidak alih atau sesuatu bahagian daripada tanah atau dasar sungai, tasik atau taut yang telah dibina, dibentuk, ditanam, didirikan, digali, atau dikeluarkan atau diubahsuai secara lain dengan daya usaha manusia dan yang dipercayai atau munasabah dipercayai berumur sekurang-kurangnya seratus tahun;
- Sesuatu bahagian daripada mana-mana benda itu iaitu bahagian pada sesuatu tarikh terkemudiannya telah ditambah pada benda itu atau dibina semula atau dipulihkan;
- Sesuatu bahagian mayat manusia, pokok atau bangkai binatang yang dipercayai atau munasabah dipercayai berumur sekurang-kurangnya seratus tahun;

¹⁸ Dalam Akta 168, Seksyen 2 (1); Benda bersejarah ertinya sesuatu benda buatan atau lain-lain benda yang ada kaitanya dengan kepentingan agama, tradisi, seni atau sejarah dan termasuklah sesuatu,

- Bahan turunan bangsa seperti alat rumah tangga atau pertanian, barang perhiasan, pakaian perhiasan;
- Karya seni seperti ukiran, area, cata, binaan, tenunan, alat muzik, senjata dan sesuatu kerjatangan lain;
- Manuskrip, duit, wang kertas, pingat, lencana, inasignia, jata, panji-panji, senjata perang dan perisai;

- (a) Mengali tanah, menjalankan penggalian, mendirikan binaan, menanam pokok, melombong batu, membuat talian, membakar kapur atau menjalankan kerja-kerja seumpamanya atau menempatkan tanah atau sampah atas atau berhampiran dengan monumen lama atau tapak bersejarah dan menubuhkan atau memperluas perkuburan atas tapak bersejarah.
- (b) Merobohkan sesuatu monumen lama atau mengganggu, menghalang, mengubahsuai, menandakan, meruntuh atau memindahkan sesuatu monumen itu atau mana-mana bahagian daripadanya; atau
- (c) Membuat perubahan, tambahan atau pembaikan kepada sesuatu monumen lama; atau
- (d) Mendirikan bangunan-bangunan atau dinding-dinding bersempadankan sesuatu monumen lama.

Seksyen 17 juga menjelaskan mengenai penjagaan monumen lama dan tapak tanah bersejarah. Seksyen ini menerangkan kedudukan monumen lama dan tapak tanah bersejarah telah diberi perlindungan daripada pencerobohan akibat pembangunan fizikal ataupun aktiviti pertanian. Peruntukan seksyen ini menghalang sebarang kerja-kerja yang membolehkan melakukan kerosakan atau kemusnahan terhadap monumen lama dan tapak tanah bersejarah. Ketua Pengarah mempunyai hak mengurus bagi menjaga monumen lama dan tapak tanah bersejarah selepas melakukan perbincangan dengan Kerajaan Negeri. Peruntukan sepenuh Seksyen 17 (a) (b) (c) adalah seperti berikut;

Seksyen 17: Jika sesuatu monumen lama atau tapak tanah bersejarah adalah bertempat di atas harta sendirian, Ketua Pengarah boleh selepas berunding dengan Kerajaan Negeri dalam mana monumen lama atau tapak tanah bersejarah itu bertempat

- (a) membuat perkiraan dengan pemunya atau penduduk harta itu bagi monumen lama atau tapak tanah bersejarah itu dipelihara, diperiksa dan disenggara dan bagi maksud-maksud itu membuat suatu sumbangan untuk membayar kos menjalankan apa-apa kerja pembaikan atau pemeliharaan yang difikirkannya perlu dan yang sanggup dijalankan oleh pemunya atau penduduk itu:

Dengan syarat bahawa jika sumbangan untuk membayar kos menjalankan kerja-kerja itu dibuat, kerja-kerja itu hendaklah dijalankan mengikut arahan-arahan yang diberi oleh Ketua Pengarah;

- (b) membeli atau memajak tapak tanah itu dengan triti sendirian atau mengambil tapak tanah itu mengikut peruntukan-peruntukan mana-mana undang-undang bertulis berhubung dengan pengambilan tanah bagi maksud awam yang pada masa itu berkuat kuasa; atau
- (c) mengenai monumen lama memindahkan keseluruhannya atau mana-mana bahagian daripadanya dengan memperbaiki apa-apa kerosakan yang dilakukan kepada tapak tanah atau kepada bangunan- bangunan atas tapak tanah itu oleh sebab pemindahan itu dan membayar pampasan baginya. Dengan syarat bahawa amaun pampasan itu hendaklah ditetapkan dengan perjanjian atau jika timbul pertikaian, pertikaian itu hendaklah diserahkan kepada Menteri dan keputusan Menteri adalah muktamad.

Kesalahan yang dijatuhkan hukuman mengikut peruntukan yang telah termaktub pada akta itu. Hukuman atau penalti adalah satu cara penguatkuasaan dikenakan untuk melindungi harta warisan terancam dan kerosakan. Penguatkuasaan melalui hukuman penjara dan denda dapat memberi pengajaran kepada mereka yang melakukan sebarang kesalahan atau mereka yang melakukan kesalahan terhadap harta warisan negara. Kesalahan yang sering dilakukan seperti menjumpai harta warisan tidak melapor pada pihak berkuasa¹⁹, melanggar Seksyen 16 yang dinyatakan²⁰, menjual dan mengesport tanpa permit, mengganggu tugas pihak berkuasa, merosakkan²¹ dan tidak berkerjasama.

¹⁹ Seksyen 28 (1); Seseorang yang menjumpai sesuatu benda purba atau monumen lama dan yang tidak melaporkan penjumpaan itu atau menyerahkan benda purba atau monumen itu atau tidak menyatakan hal keadaan penjumpaan itu atau tempat asal benda purba atau monumen itu atau yang dengan sengaja membuat suatu laporan palsu mengenai hal keadaan to atau tempat asal itu adalah melakukan suatu kesalahan dan boleh dikenakan penjara tidak lebih daripada satu tahun atau denda tidak lebih daripada dua ribu ringgit atau kedua-duanya.

²⁰ Seksyen 28 (4); Seseorang yang melanggar Seksyen 16 adalah melakukan suatu kesalahan dan boleh dikenakan penjara tidak lebih daripada tiga bulan atau denda tidak lebih daripada lima ratus ringgit atau kedua-duanya.

²¹ Seksyen 28 (10); Seseorang yang secara jahat atau cuai membinasakan, membencanakan, merosakkan rupa, mengganjalkan, mengganggu atau mencatitkan sesuatu benda bersejarah yang berkenaan dengannya notis di bawah Seksyen 7 (1) telah diberi atau yang telah dilarang diekspot di bawah Seksyen 23 (2) atau sesuatu benda purba adalah

Hukuman yang sering dikenakan penjara di antara tiga bulan hingga setahun dan denda dikenakan tidak melebihi lima ratus (500) hingga lima ribu (5,000) atau kedua-duanya mengikut jenis kesalahan yang dilakukan.

Secara keseluruhan, Akta Harta Benda purba 1976 (Akta 168) ke arah tumpuan terhadap warisan ketara sahaja tanpa ada peruntukan terhadap warisan tidak ketara. Warisan tidak ketara mula mengalami detik nafas baru apabila UNESCO tahun 2002 telah memberi perhatian khusus dan berat terhadapnya. UNESCO telah mengadakan konvensyen khusus terhadap warisan tidak ketara dengan menggalakan negara-negara anggota terbabit melakukan perubahan dengan mengubal undang-undang yang berkaitan warisan yang lebih komprehensif.

Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645)

Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) telah digubal pada Januari 2005 sebagai mengganti Akta Harta Benda purba 1976 (Akta 168) dan Akta Harta Karun 1957 (Akta 524). Ini bermakna Akta 168 dan Akta 524 tidak boleh diterima pakai kerana telah dimansuhkan.²² Oleh itu, semua yang membabitkan akta-akta terdahulu tidak sah dan boleh dipertikaikan kesahihannya. Selain itu, Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171) dan Akta Perancangan Bandar dan Desa 1976 (Akta 172)²³ yang mempunyai hubungan dengan warisan masih berkuatkuasa.

Akta 645 jelas menyatakan tanggungjawab dan peranannya dalam bidang pemuliharaan²⁴ dan pemeliharaan²⁵ warisan. Selain itu, Akta 645 merupakan undang-undang yang boleh menjana penyelidikan dan promosi pelbagai aspek berkaitan harta warisan (Abdul Aziz Hussain 2011). Bidang pemuliharaan dan pemeliharaan harta warisan meliputi semua yang berkaitan dengan warisan seperti warisan budaya ketara, warisan budaya tidak ketara, warisan semulajadi, warisan di bawah air dan tokoh orang hidup yang berkaitan dengan warisan. Bermakna setiap sesuatu yang diterima secara turun-temurun oleh seseorang atau kelompok masyarakat terdahulu dikelaskan sebagai warisan yang perludilindungi, dipelihara dan pelihara.

Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) juga memberi bidang kuasa kepada Pesuruhjaya untuk mendaftar warisan. Pesuruhjaya dibolehkan menentukan sesuatu warisan yang boleh diangkat sebagai Warisan Kebangsaan seperti dinyatakan pada peruntukan Seksyen 23(1). Pada Seksyen 23 menyatakan dengan jelas tugas dan tanggungjawab Pesuruhjaya untuk mewujudkan Daftar Warisan dan menyenggarakan sesuatu daftar sebagaimana yang ditetapkan yang menggandungi senarai butiran

melakukan suatu kesalahan dan boleh dikenakan penjara tidak lebih daripada satu tahun atau denda tidak lebih daripada dua ribu ringgit atau kedua-duanya.

²² Perkara ini diperuntukan di bawah seksyen 125, Akta 645 yang menyatakan; Seksyen 125. Pemansuhan dan kecualian

- (1) Tertakluk kepada subseksyen (2), Akta Benda Purba 1976 dan Akta Harta Karun 1957 dimansuhkan.
- (2) Akta Harta Karun 1957 hendaklah terus terpakai bagi Negeri-negeri yang tidak menerima pakai peruntukan Bahagian XI Akta ini melalui suatu undang-undang yang dibuat oleh Badan Perundangan bagi negeri yang berkaitan melalui Fasal (3) Perkara 79 Perlembagan Persekutuan.
- (3) Semua penetapan, peraturan, kaedah, undang-undang kecil, pengecualian, arahan dan perintah yang dibuat, semua daftar yang disimpan dan semua perakuan yang diberikan atau yang mempunyai kesan di bawah undang-undang atau perintah yang dimansuhkan oleh seksyen ini dan yang berkuat kuasa atau mempunyai kesan pada permulaan kuat kuasa Akta ini, hendaklah (tanpa menjejaskan kuasa Menteri untuk meminda peraturan, kaedah-kaedah dan undang-undang kecil atau untuk meminda, membatalkan atau menarik balik pengecualian, arahan atau perakuan melalui perintah atau arahan yang dibuat di bawah peruntukan yang berkenaan Akta ini dan tertakluk kepada apa-apa ubah suai yang perlu untuk menyelaraskan peraturan-peraturan, kaedah-kaedah, undang-undang kecil, pengecualian, arahan atau perintah dengan Akta ini) terus berkuat kuasa dan mempunyai kesan seolah-olah ia telah dibuat, disimpan atau diberikan di bawah Akta ini, sehingga diperuntukkan selainnya di bawah Akta ini.

²³ "Pihak berkuasa perancang tempatan" hendaklah mempunyai erti yang sama yang diberikan kepadanya oleh Akta Perancangan Bandar dan Desa 1976 [Akta 172] di Semenanjung Malaysia dan pihak berkuasa perancang yang berwajib di bawah undang-undang Negeri Sabah dan Sarawak;

²⁴ "Pemuliharaan" termasuklah pemeliharaan, pembaikpulihan, pembinaan semula, pemulihan dan penyesuaian atau mana-mana gabungannya;

²⁵ "Pemeliharaan" ertinya bertujuan untuk memberhentikan kemerosotan lanjut, reput atau keadaan usang dan menyediakan struktur yang selamat dan kukuh tetapi tidak menjangkakan pembangunan semula yang penting dan termasuklah—

- (a) teknik membantutkan atau memperlakan proses kemerosotan, reput atau keadaan usang sesuatu butiran atau struktur;
- (b) pembaikan keadaan struktur untuk menjadikan sesuatu struktur selamat, boleh didiami, atau selainnya berguna; dan
- (c) penyenggaraan biasa dan pembaikan kecil yang tidak mengubah atau memudaratkan rupa fabrik atau sejarah sesuatu struktur;

warisan yang didaftarkan. Begitu juga menjadikan daftar yang sedia ada untuk pemeriksaan awam. Peruntukan penuh Seksyen 23 adalah seperti berikut;

Seksyen 23:

- (1) Pesuruhjaya hendaklah mewujudkan dan menyenggarakan suatu daftar yang dikenali sebagai Daftar Warisan Kebangsaan sebagaimana yang ditetapkan yang mengandungi senarai butiran warisan yang didaftarkan di bawah Akta ini.
- (2) Pesuruhjaya hendaklah menjadikan Daftar tersedia untuk pemeriksaan awam tertakluk kepada apa-apa syarat sebagaimana yang difikirkannya patut.

Aspek pemuliharaan dan pemeliharaan merupakan faktor utama pengubalan undang-undang yang berkaitan harta warisan. Aspek ini berhubung rapat dengan jagaan tapak warisan yang dimiliki secara individu atau Kerajaan Negeri. Pesuruhjaya boleh mengurus selepas berunding dan mendapat kebenaran daripada Kerajaan Negeri seperti mana diperuntukan pada Seksyen 38 yang membolehkan kuasa kepada pihak berkuasa tempatan untuk membuat pemeriksaan, penyenggaraan, pemuliharaan dan pemeliharaan tapak warisan. Peruntukan ini juga membenarkan Pihak Berkuasa Tempatan membeli atau memajukan tapak dengan mengikut peruntukan man-mana undang-undang bertulis yang berhubungan dengan pengambilan tanah bagi maksud awam. Begitu juga, peruntukan seksyen ini juga membenarkan Pihak Berkuasa Tempatan memindahkan keseluruhan atau mana-mana bahagian bangunan atau monumen di atas tapak bersejarah untuk tujuan pemuliharaan dan pemeliharaan setelah diambil perkiraan dengan tuan tanah atau penduduk²⁶ yang terbabit.²⁷

Begitu juga, peruntukan Seksyen 41(1) bertujuan membolehkan Pesuruhjaya mengeluarkan perintah pemeliharaan monumen ke atas pemunya monumen bagi maksud memelihara dan memelihara tapak warisan. Pesuruhjaya dengan persetujuan Pihak Berkuasa Negeri berpuas hati bahawa mana-mana monumen yang dianggap sesuai untuk didaftarkan sebagai tapak warisan adalah dalam keadaan usang atau dalam bahaya hampir dirobohkan, dimusnahkan, dirosakkan atau diubah, Pesuruhjaya hendaklah menyampaikan kepada pemunya monumen itu suatu Perintah Pemeliharaan Monumen sementara menunggu kelulusan pendaftarannya. Pada Seksyen 41 (2) dan Seksyen 41 (3) pula menyatakan perintah pemeliharaan monumen hendaklah mengandungi apa-apa syarat sebagaimana yang dinyatakan dan hendaklah berkuat kuasa sebaik sahaja Perintah itu disampaikan kepada pemunya monumen itu. Begitu juga pada Seksyen 41 (4) menyatakan perintah hendaklah terus berkuat kuasa selama sembilan puluh hari dari tarikh Perintah disampaikan dan boleh dilanjutkan oleh Pesuruhjaya selama tempoh masa difikirkan patut. Walau apa pun Perintah Pemeliharaan Monumen hendaklah terhenti berkuat kuasa jika monumen itu ditetapkan sebagai suatu tapak warisan atau jika Pesuruhjaya memutuskan tidak menetapkan monumen itu sebagai suatu tapak warisan. Peruntukan Seksyen 41 (1) (2) (3) (4) penuh adalah seperti berikut;

Seksyen 41:

- (1) Jika Pesuruhjaya, dengan persetujuan Pihak Berkuasa Negeri, berpuas hati bahawa mana-mana monumen yang dianggap sesuai untuk didaftarkan sebagai tapak warisan adalah dalam keadaan usang atau dalam bahaya hampir dirobohkan, dimusnahkan, dirosakkan atau diubah, Pesuruhjaya hendaklah menyampaikan kepada pemunya monumen itu suatu Perintah Pemeliharaan Monumen sementara menunggu kelulusan pendaftarannya.
- (2) Perintah Pemeliharaan Monumen hendaklah mengandungi apa-apa syarat sebagaimana yang dinyatakan.

²⁶ Seksyen 2, 'Penduduk' termasuklah orang yang bercucuk tanam atau orang sebenarnya memiliki, menguruskan atau mengawal mana-mana tanah, dan termasuklah mana-mana orang yang mempunyai milikan atau kawalan mana-mana harta alih di permis atau tanah.

²⁷ Seksyen 38. (1) Jika tapak warisan terletak di atas tanah beri hakmilik, Pesuruhjaya boleh selepas berunding dengan Pihak Berkuasa Negeri-

(a) membuat perkiraan dengan pemunya atau penduduk bagi pemeriksaan, penyenggaraan, pemuliharaan dan pemeliharaan tapak warisan itu;

(b) membeli atau memajukan tapak warisan itu;

(c) memperoleh tapak warisan itu mengikut peruntukan mana-mana undang-undang bertulis yang berhubungan dengan pengambilan tanah bagi maksud awam; atau

(d) memindahkan keseluruhan atau mana-mana bahagian bangunan atau monumen di atas tapak warisan itu.

(2) Jika pemunya atau penduduk bersetuju dengan apa-apa perkiraan di bawah perenggan 1(a), Pesuruhjaya boleh membuat sumbangan bagi kos menjalankan apa-apa kerja pembaikan atau pemuliharaan yang difikirkan perlu.

- (3) Perintah Pemeliharaan Monumen hendaklah mula berkuat kuasa sebaik sahaja Perintah itu disampaikan kepada pemunya monumen itu.
- (4) Perintah Pemeliharaan Monumen hendaklah terus berkuat kuasa selama tempoh sembilan puluh hari dari tarikh Perintah itu disampaikan dan boleh dilanjutkan oleh Pesuruhjaya selama apa-apa tempoh masa yang difikirkannya patut.
- (5) Walau apa pun subseksyen (4), Perintah Pemeliharaan Monumen hendaklah terhenti berkuat kuasa-
 - (a) jika monumen itu ditetapkan sebagai suatu tapak warisan; atau
 - (b) jika Pesuruhjaya memutuskan tidak menetapkan monumen itu sebagai suatu tapak warisan.
- (6) Mana-mana orang yang melanggar Perintah Pemeliharaan Monumen melakukan suatu kesalahan.

Keunikan Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) adalah diperuntukkan satu seksyen yang berkaitan dengan kawasan pemuliharaan bagi melindungi tapak warisan daripada diceroboh dan dimasuki secara haram. Kawasan pemuliharaan telah diperuntukkan kepada pihak berkuasa tempatan untuk menentukan tapak warisan di bawah kawasan pentadbirannya. Seksyen 45 (1) (2) telah menyatakan dengan jelasnya mengenai kedudukan tapak kawasan yang sepatutnya. Kawasan warisan hendak dipulihara dan pelihara perlu mengikut pelan pengurusan pemuliharaan dengan mengadakan zon penampian di sekeliling suatu pusat utama atau di sekeliling tapak yang telah ditetapkan sebagai tapak warisan. Begitu juga pada Seksyen 45 (3) menyatakan Menteri boleh menentukan zon penampian dan pusat utama selepas berunding dengan Majlis Warisan Kebangsaan. Peruntukan penuh Seksyen 45 adalah seperti berikut;

Seksyen 45:

- (1) Jika suatu tapak ditetapkan sebagai tapak warisan, tapak itu hendaklah pada tarikh penetapan itu menjadi kawasan pemuliharaan dan hendaklah dipulihara dan dipelihara mengikut pelan pengurusan pemuliharaan.
- (2) Suatu kawasan pemuliharaan boleh:
 - (a) memasukkan zon penampian di sekeliling suatu pusat utama; Atau
 - (b) memasukkan zon penampian di sekeliling tapak yang telah ditetapkan sebagai tapak warisan.
- (3) Menteri boleh, selepas berunding dengan Majlis, menentukan zon penampian dan pusat utama itu.

Ini merupakan peruntukan undang-undang penting yang merujuk kepada warisan tidak ketara yang termaktub pada Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645). Ini kerana pada Akta Harta Benda purba 1976 (Akta 168) sebelum ini tiada peruntukan yang merujuk kepada warisan tidak ketara. Peruntukan Seksyen 47 (1) menyatakan mengenai perjumpaan objek²⁸ iaitu mana-mana orang yang menjumpai apa-apa objek yang dia mempunyai sebab untuk dipercayai mempunyai warisan kebudayaan yang penting hendaklah dengan serta-merta memberitahu Pesuruhjaya, mana-mana pegawai yang diberi kuasa atau Pegawai Daerah bagi daerah tempat objek itu dijumpai, dan jika boleh dilaksanakan, menghantarkan objek itu kepada Pesuruhjaya, pegawai yang diberi kuasa atau Pegawai Daerah yang hendaklah memberikan suatu pengakuteraan bertulis mengenainya. Begitu pada peruntukan Seksyen 47 (5) menyatakan mana-mana orang yang melanggar subseksyen (1) atau (4) melakukan suatu kesalahan dan boleh apabila disabitkan didenda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi lima tahun atau kedua-duanya.

Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) juga membenarkan pengisytiharaan harta warisan sebagai objek warisan oleh Pesuruhjaya. Di dalam peruntukan Seksyen 49 (1) membolehkan Pesuruhjaya mengisytiharkan mana-mana objek dipercayai mempunyai nilai warisan kebudayaan yang penting sebagai suatu objek warisan yang perlu didaftarkan pada Daftar Warisan Kebangsaan dan disiarkan dalam Warta kerajaan. Namun begitu, Pesuruhjaya perlu mendapat persetujuan daripada pemiliknya selepas penerang lebih lanjut mengenai objek yang perlu diangkat sebagai objek warisan kebudayaan. Persetujuan penting untuk mengelakan berlaku sebarang tindakan yang tidak dijangka

²⁸ Seksyen 2; 'objek' termasuklah mana-mana benda purba boleh alih, warisan kebudayaan ketara, warisan kebudayaan tidak ketara dan objek bersejarah tetapi tidak termasuk harta karun.

akan berlaku daripada pemiliknya tidak berpuashati. Peruntukan penuh Seksyen 49 (1) (2) adalah seperti berikut:

Seksyen 49:

- (1) Pesuruhjaya boleh mengisytiharkan dalam *Warta* apa-apa objek yang mempunyai warisan kebudayaan yang penting sebagai suatu objek warisan dan hendaklah menyebabkannya disenaraikan dalam Daftar.
- (2) Sebelum membuat pengisytiharan di bawah subseksyen (1), keizinan pemunya objek itu hendaklah diperoleh dan bagi maksud itu, Pesuruhjaya boleh memberi apa-apa peluang terlebih dahulu kepada pemunya untuk membuat representasi atau penghujahan berhubung dengan pengisytiharan yang dicadangkan sebagaimana yang boleh dilaksanakan dalam hal keadaan itu dan mengikut apa-apa cara yang ditetapkan.

Peruntukan Seksyen 59 menyatakan mengenai pemuliharaan objek warisan. Objek warisan hendak dijagai dalam keadaan baik dan selamat. Objek warisan adalah amat bernilai dan perlu diberikan perhatian mengenai penjagaannya. Objek warisan ini perlu disimpan pada tempat yang khas untuk mengelakan berlaku kehilangan, kerosakan atau kecurian. Pemiliknya perlu membuat laporan kehilangan atau kerosakan serta-merta kepada Pesuruhjaya mengenainya. Mana-mana orang yang tidak mematuhi subseksyen (1) dan (2) melakukan suatu kesalahan. Peruntukan sepenuhnya Seksyen 59 adalah seperti di bawah:

Seksyen 59:

- (1) Pemunya atau penjaga objek warisan hendaklah menyimpan harta warisan itu dalam keadaan yang baik dan di tempat yang selamat.
- (2) Pemunya atau penjaga objek warisan hendaklah melaporkan dengan serta-merta kepada Pesuruhjaya mengenai apa-apa kehilangan atau kerosakan kepada objek warisan itu atau mana-mana bahagiannya apabila diketahui kehilangan atau kerosakan itu.
- (3) Mana-mana orang yang tidak mematuhi subseksyen (1) atau (2) melakukan suatu kesalahan.

Manakala, peruntukan Seksyen 60 pula menerangkan mengenai pemuliharaan warisan kebudayaan tidak ketara. Peruntukan ini menunjukkan bahawa warisan tidak ketara seharusnya dilindungi dengan secara melakukan pemuliharaan dan pemeliharaan dari segi unang-undnag. Seksyen 60 (1) menerangkan pemilik warisan tidak ketara perlu mengambil tindakan yang sesuai untuk membangunkan, mengenal pasti, menghantar, menyebabkan dilaksanakan dan memudahkan penyelidikan ke atas warisan kebudayaan tidak ketara mengikut garis panduan dan tatacara yang ditetapkan dan Pesuruhjaya boleh melakukan sebarang tindakan yang bersesuaian supaya pemilik warisan kebudayaan tidak ketara mengikut garis panduan dan atacara ditetapkan. Peruntukan penuh Seksyen 60 adalah seperti berikut;

Seksyen 60:

- (1) Pemunya atau penjaga objek warisan dalam bentuk suatu warisan kebudayaan tidak ketara hendaklah mengambil segala langkah yang perlu untuk membangunkan, mengenal pasti, menghantar, menyebabkan dilaksanakan dan memudahkan penyelidikan ke atas warisan kebudayaan tidak ketara itu mengikut garis panduan dan tatacara yang ditetapkan.
- (2) Pesuruhjaya boleh membuat apa-apa perkiraan dengan pemunya atau penjaga warisan kebudayaan tidak ketara itu bagi pematuhan garis panduan dan tatacara yang ditetapkan.

Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) telah memberi kuasa kepada Mentari untuk mengisytiharkan mana-mana tapak warisan, objek warisan, warisan kebudayaan di bawah air atau mana-mana orang yang sebagai suatu Warian Kebangsaan. Perisytiharan oleh menteri telah mengangkat kedudukan harta warisan sebagai sesuatu yang amat bernilai kepada negara. Peruntukan ini jelas dinyatakan pada Seksyen 67 (1) yang memperkatakan kuasa menteri dibolehkan untuk mengisytiharkan harta warisan yang difikirkan amat sesuai dan bernilai yang dapat memberi sumbangan kepada negara. Pengisytiharan warisan kebangsaan dilakukan melalui *Warta Kerajaan* dan disenaraikan pada Daftar Warisan. Namun begitu, menteri boleh membuat penimbangan sebelum mengisytiharkan Warisan Kebangsaan, beberapa kepentingan yang perlu dilihat dan diambil kira. Pertimbangan ini jelas dipentukan pada Seksyen 67 (2) seperti berikut;

Seksyen 67:

- (2) Dalam membuat pengisytiharan di bawah subseksyen (1) Menteri boleh menimbangkan-
 - (a) kepentingan sejarah, hubungan dengan atau perhubungan dengan sejarah Malaysia;
 - (b) ciri-ciri reka bentuk atau estetik;

- (c) pembaharuan atau pencapaian saintifik atau teknikal;
- (d) hubungan sosial atau kebudayaan;
- (e) potensi untuk mendidik, menjelaskan atau menyediakan penyiasatan saintifik lanjut berhubung dengan warisan kebudayaan Malaysia;
- (f) kepentingan dalam mempamerkan kekayaan, kepelbagaian atau integrasi bentuk yang luar biasa;
- (g) jarang tidaknya atau keunikan warisan semula jadi, warisan budaya ketara atau tidak ketara atau warisan kebudayaan di bawah air;
- (h) gambaran bentuk suatu tapak atau objek sebagai sebahagian daripada kelas atau jenis suatu tapak atau objek; dan
- (i) apa-apa perkara lain yang berkaitan dengan penentuan warisan kebudayaan yang penting

Begitu juga peruntukan pada Seksyen 67 (5) Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) menyatakan mengenai warisan tidak ketara memerlukan memperoleh persetujuan dengan hak cipta terpelihara sebelum diisytiharkan sebagai Warisan Kebangsaan. Dalam peruntukan itu jelas menerangkan keperluan tanda setuju atau izin untuk didaftar seperti berikut, Jika pengisytiharan di bawah subseksyen (1) melibatkan suatu warisan kebudayaan tidak ketara dan hak cipta masih wujud dalam apa-apa kerja, keizinan pemunya hak cipta itu hendaklah diperoleh sebelum apa-apa pengisytiharan dibuat.

Jumpaan harta karun juga diberi perhatian dengan menyediakan peruntukan pada Seksyen 74 seperti yang termaktub di dalam Akta 645. Peruntukan Seksyen 74 (1) iaitu mengenai notis penjumpaan harta karun. Pada peruntukan itu memerlukan sesiapa yang menjumpai apa-apa harta karun perlu melaporkan kepada Pesuruhjaya atau Pegawai Daerah bagi daerah tempat jumpaan dan Pegawai Daerah perlu mengaku penerimaannya. Manakala pada peruntukan Seksyen 74 (2) jelas menyatakan, "Pegawai Daerah yang menerima notis di bawah subseksyen (1) hendaklah memberitahu tentang penjumpaan harta karun itu kepada Pesuruhjaya tempat harta karun itu dijumpai". Begitu juga pada peruntukan Seksyen 74 (3) memerlukan Pegawai Daerah memastikan kedudukan sebenar apa-apa harta karun sebelum mengaku penerimaan. Peruntukan itu seperti, "Jika Pegawai Daerah mempunyai sebab untuk mempercayai bahawa mana-mana harta karun telah dijumpai di dalam daerahnya dan penjumpaan harta karun itu tidak diberitahu kepadanya dibawah Akta ini, Pegawai Daerah itu hendaklah memberikan notis secara bertulis menghendaki orang yang menjumpai atau orang yang disyaki menjumpai atau pemunya atau penduduk tempat yang harta karun itu dijumpai untuk hadir sendiri di hadapannya pada hari dan di tempat yang disebut dalam notis itu dan untuk menghantarkan kepadanya harta karun atau yang disyaki sebagai harta karun yang dijumpai sedemikian, dan Pegawai Daerah hendaklah mengaku penerimaan".

Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) juga tegas dalam memberi lesen atau permit kepada individu atau kumpulan untuk penggalian objek warisan²⁹. Penerimaan lesen hanya yang layak dan berdaftar dengan jabatan sebelum memohon penggalian objek warisan kawasan tapak warisan. Ketegasan dan keketatan untuk memberi permit dan lesen dapat melindungi kawasan penggalian atau tapak warisan daripada dicerobohi oleh pihak yang tidak bertanggungjawab. Ini dapat menghalang objek warisan dilindungi secara perundangan undang-undang. Begitu juga kepada kesalahan penggalian objek warisan di tapak warisan tanpa lesen atau permit melalui pencerobohan. Kesalahan penggalian objek warisan tanpa lesen dan permit akan dikenakan denda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau penjara tidak melebihi lima tahun atau kedua-duanya. Peruntukan Seksyen 86 adalah seperti berikut;

Seksyen 86:

- (1) Tiada seorang pun boleh menggali mana-mana tanah bagi maksud menjumpai sesuatu objek melainkan jika dia memegang suatu lesen yang diberikan oleh Pesuruhjaya.
- (2) Mana-mana orang yang melanggar subseksyen (1) melakukan suatu kesalahan dan boleh apabila disabitkan didenda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi lima tahun atau kedua-duanya.

Antara peruntukan yang berkaitan harta warisan penting mengenai kesalahan yang berhubungan dengan tapak warisan, objek warisan dan Warisan Kebangsaan. Ketiga-tiga peruntukan ini adalah

²⁹ Seksyen 2 menerangkan objek warisan iaitu "objek warisan" ertinya sesuatu objek yang diisytiharkan di bawah Seksyen 49 atau yang didaftarkan di bawah Seksyen 51 sebagai objek warisan;

untuk memberi perlindungan kepada harta warisan daripada sebarang aktiviti yang boleh memberi kesan negatif kepadanya. Kesalahan berkenaan dengan tapak warisan yang diperuntukan pada Seksyen 112 (1) (2) yang menyatakan kesalahan yang dilakukan tidak mendapat kebenaran secara bertulis daripada Pesuruhjaya. Kebenaran bertulis perlu apabila hendak melakukan sebarang aktiviti di tapak warisan seperti;

- (a) mengorek, membina, menggali, membangun, menanam pokok, menguari, mengairi, membakar kapur atau mendeposit tanah atau sampah, di atas atau di tapak warisan atau kawasan pemuliharaan;
- (b) meroboh, mengganggu, menghalang, mengubah suai, menanda, meruntuhkan atau mengalih mana-mana monumen di mana-mana tapak warisan;
- (c) mendirikan apa-apa bangunan atau struktur bersebelahan dengan suatu monumen di dalam mana-mana tapak warisan;
- (d) memusnahkan perhubungan antara suatu bangunan dengan alam sekitarnya yang tidak selaras dengan ciri-ciri kejiranan di mana-mana tapak warisan;
- (e) membersihkan mana-mana kawasan atau mengganggu, memusnahkan atau mengalih mana-mana pokok, tumbuhan bawah, rumpai, rumput atau tumbuh-tumbuhan di mana-mana tapak warisan; atau
- (f) melakukan apa-apa aktiviti atau tindakan yang mungkin menyebabkan kerosakan kepada tanah yang bersempadanan dan tanah di sekitarnya yang telah didaftarkan sebagai suatu tapak warisan.

Namun begitu seseorang individu atau kumpulan yang melakukan kesalahan kerana melanggar Seksyen 112 (1) dibolehkan denda dan penjara atau menjalani kedua-duanya. Peruntukan subseksyen 2 menyebut mana-mana orang yang, tanpa kuasa yang sah, melanggar subseksyen (1) melakukan suatu kesalahan dan boleh apabila disabitkan dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi lima tahun atau didenda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau kedua-duanya.

Perutukan seterusnya mengenai kesalahan berhubungan dengan objek warisan yang dinyatakan pada Seksyen 113. Peruntukan ini untuk menjatuhkan hukuman kepada sesiapa yang melanggar akta itu secara sengaja atau tidak terhadap objek warisan. Denda yang dikenakan tidak melebihi lima puluh ribu ringgit dan penjara selama tempoh yang tidak melebihi lima tahun atau menjalani kedua-dua bergantung kepada keputusan mahkamah. Peruntukan penuh Seksyen 113 adalah seperti berikut;

Seksyen 113: Mana-mana orang yang memusnahkan, merosakkan, mencacatkan, melupuskan atau mengubah sesuatu warisan kebudayaan ketara, tanpa suatu permit yang dikeluarkan oleh Pesuruhjaya melakukan suatu kesalahan dan boleh apabila disabitkan dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi lima tahun atau didenda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau kedua-duanya.

Ketegasan terhadap penguatkuasaan amat penting untuk menyedarkan individu dan berkumpulan mengenai perhatian pihak kerajaan terhadap harta warisan. Hukuman denda dan penjara yang tegas adalah salah satu langkah tindakan yang diambil untuk mencegah perbuatan yang menyalahi peraturan atau melindungi harta warisan. Masyarakat perlu sedar berapa pentingnya harta warisan kepada negara dan generasi masa hadapan untuk membentuk budaya dan jati diri.

Begitu juga dengan peruntukan Seksyen 114 (1) mengenai kesalahan yang dilakukan ke atas Warisan Kebangsaan³⁰. Warisan Kebangsaan merupakan warisan-warisan negara yang bernilai tinggi telah dipilih dan diangkat sebagai warisan negara dengan didaftarkan secara rasmi dalam senarai Warisan Kebangsaan. Keunikan Warisan Kebangsaan kerana telah dilindungi dengan peruntukan yang tegas supaya tidak boleh melakukan yang bertentangan seperti mencerooboh, menggali tanpa lesen, mengeluarkan, dan menjual ke luar negara. Peruntukan sepenuhnya Seksyen 114 adalah seperti berikut,

Seksyen 114:

- (1) Tiada seseorang pun boleh, tanpa kelulusan bertulis Pesuruhjaya, memindahkan, merobohkan, mengalihkan, mengubah, mengubah elok, mengeksport, menambah kepada atau menguruskan

³⁰ Seksyen 2 menyatakan "Warisan Kebangsaan" ertinya mana-mana tapak warisan, objek warisan, warisan kebudayaan di bawah air atau mana-mana orang hidup yang diisytiharkan sebagai Warisan Kebangsaan di bawah seksyen 67.

mana-mana Warisan Kebangsaan kecuali dalam hal keperluan yang segera dan serta-merta bagi keselamatan orang atau harta.

- (2) Mana-mana orang yang melanggar subseksyen (1) melakukan suatu kesalahan dan boleh apabila disabitkan dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi lima tahun atau didenda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau kedua-duanya.

Begitu juga kesalahan melanggar peruntukan yang ditetapkan pada Seksyen 114 (1) akan dikenakan denda dan penjara. Mahkamah akan menjatuhkan hukuma apabila disabitkan dengan kesalahan yang dilakukan mengikut perbuatan. Kesalahan yang melanggar peraturan yang ditetapkan hukuman penjara tidak melebihi tempoh lima tahun dan denda pula tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau kedua-duanya. Namun begitu, mahkamah boleh menjatuhkan hukuman penjara dan denda sehingga maksima untuk memberi kesedaran betapa pentingnya harta warisan untuk negara dan masyarakat.

Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) turut memperuntukkan kepada kesalahan yang tidak dinyatakan atau tiada hukuman dikenakan secara nyata bagi perlindungan kepada harta warisan. Peruntukan pada Seksyen 118 adalah bertujuan untuk mengenakan hukuman kepada sesuatu kesalahan di bawah Akta ini atau man-amana peraturan atau mana-mana peraturan yang dibuat di bawah Akta ini yang tiada dinyatakan hukuman boleh dikenakan hukuman yang lebih keras dan tegas. Menurut Seksyen 118 (1) bagi kesalahan kali pertama hukuman yang dikenakan boleh disabitkan denda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit dan penjara tidak melebihi tempoh lima tahun atau kedua-duanya sekali. Bagi kesalahan kali kedua atau berikutnya tiada berkompromi lagi boleh didenda tidak melebihi satu ratus ribu ringgit atau dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi sepuluh tahun atau kedua-duanya. Seksyen 118 dijelaskan seperti berikut;

Seksyen 118:

- (1) Mana-mana orang yang melakukan suatu kesalahan di bawah Akta ini atau mana-mana peraturan yang dibuat di bawah Akta ini yang tiada penalti diperuntukkan secara nyata boleh apabila disabitkan didenda tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi lima tahun atau kedua-duanya, dan bagi kesalahan kedua atau yang berikutnya dia boleh didenda tidak melebihi satu ratus ribu ringgit atau dipenjarakan selama tempoh tidak melebihi sepuluh tahun atau kedua-duanya.
- (2) Jika kesalahan yang dilakukan mengakibatkan kerosakan kepada atau perobohan atau pembinaan sesuatu butiran warisan, mahkamah boleh memerintahkan orang itu membayar, sebagai tambahan kepada apa-apa penalti yang dikenakan di bawah subseksyen (1), kos pembaikan, pembaikpulihan atau pembinaan semula butiran warisan itu.

Selain itu peruntukan Seksyen 118 (2) menyatakan mengenai kerosakan, pencerobohan, dan pembinaan sesuatu butiran warisan memerlukan pembayaran tambahan apabila mahkamah memerintah pihak bersalah. Pembayaran ini meliputi kos pembaikan, pembaikpulihan dan pembinaan semula butiran warisan itu.

Begitu juga di bawah Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645) turut disertakan beberapa peraturan untuk memperkuat Akta ini. Peraturan-peraturan ini amat penting untuk melengkapi prosedur mengenai langkah-langkah yang perlu diambil bagi mengatasi masalah yang berkaitan dengan warisan. Peraturan-peraturan yang terdapat bersama dengan Akta Warisan Kebangsaan 2005 iaitu Peraturan-peraturan Warisan Kebangsaan (Daftar Warisan Kebangsaan) 2007 P.U. (A) 427 dan Peraturan-peraturan Warisan Kebangsaan (Barang Ditetapkan) 2008 P.U. (A) 197. Peraturan ini perlu diikuti untuk melengkapi setiap permohonan sebelum diuruskan dan diluluskan oleh Pesuruhjaya Warisan. Oleh itu, peraturan ini juga menentukan status warisan sebelum diangkat sebagai warisan kebangsaan atau senarai warisan.

Kesimpulan

Perundangan yang sedia ada tidak dapat memberi kawalan yang lengkap dan tegas terhadap pembangunan negara. Pembangunan fizikal atas nama kemajuan dan ekonomi secara selewangannya tanpa rasa bimbang terhadap kerosakan dan kemusnahan tapak bersejarah, bangunan, monumen dan objek bersejarah. Pencerobohan ini telah mendapat perhatian daripada pelbagai pihak terutamanya Pertubuhan Bukan Badan Kerajaan. Pertubuhan ini telah mendesak kerajaan mengambil perhatian

tentang kelemahan dan kelompongan undang-undang sedia ada. Undang-undang sedia ada sudah tidak mampu menghalang kerana tidak ada peruntukan yang khusus dan jelas mengenai pencerobohan itu.

Perubahan situasi dunia luar turut mempengaruhi kerajaan memberi tumpuan khusus memulihara dan memelihara warisan negara. Kerajaan telah mengubal undang-undang baru untuk memansuhkan akta sedia ada yang lebih komprehensif dan tegas. Kejayaan ini melaksana undang-undang Akta 645 telah memberi nafas baru kerana warisan yang didaftarkan sebagai senarai butiran warisan di dalam Daftar warisan Kebangsaan telah dilindungi dari segi pemuliharaan dan pemeliharaan. Senarai butiran warisan dibahagikan kepada dua, senarai warisan dan warisan kebangsaan yang akan dilestari untuk mengangkat status warisan. Akta 645 dapat menyelesaikan yang dihadapi pembangunan dengan dapat mengawal secara lebih terkawal mengikut prosedur dan peruntukan ditetapkan dalam akta itu.

Rujukan

- Abdul Aziz Hussin (2007) *Aspek undang-undang pelancongan di Malaysia*. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Badaruddin Mohamed (2005) *Heritage tourism management in Jepun*. Penerbit Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang.
- Campbell G (2003) *Heritage law and policy: Listed buildings and conservation area*. Palladian Law Publishing, Bembridge.
- Corsane G (ed) (2005) *Heritage, museums and galleries: An introductory reader*. Routledge, London.
- Gerstenblith P (2008) *Art, cultural heritage and the law: Case and material*. Carolina Academic Press, Carolina.
- Harrison R (1994) *Manual of heritage managemet*. Butterworth-Heinemann, Oxford.
- Hoffman BT (2006) *Manual of art and cultural heritage: Law, policy and practice*. Cambridge University Press, United Kingdom.
- <http://www.jwn.gov.my>
- <http://www.unesco.org>
- Labadi, Sophia, Colin L (2010) *Art, cultural heritage and the law: Case and material*. Carolina Academic Press, Carolina.
- Malaysia (2006) *Akta Warisan Kebangsaan (Akta 645)*. Jabatan Penerbitan Negara, Kuala Lumpur.
- Malaysia (1998) *Akta Kerajaan Tempatan (Akta 171)*. Jabatan Penerbitan Negara, Kuala Lumpur.
- Malaysia (1998) *Akta Perancangan Bandar dan Desa (Akta 172)*. Jabatan Penerbitan Negara, Kuala Lumpur.
- Mohd Khairuddin Mohd Yusof (2006) Akta Warisan Kebangsaan 2005 (Akta 645): Perundangan dan peraturan mengeksport dan mengimport butiran warisan kebangsaan. Forum Kurator. Jabatan Muzium Malaysia, Kuala Lumpur.
- Pickard Robert (2001) *Policy and law in heritage conservation*. Spon Press, London.
- Timothy DJ, Gyan PN (2009) *Cultural heritage and tourism in the developing world: A regional perspective*. Routledge, New York.
- Smith L, Natsuko A (2009) *Intangible heritage*. Routledge, New York.
- Unesco (1970) *Protection of mankind's cultural heritage: Sites and monuments*. Unesco, Paris.
- Unesco (1972) *Protection of the world cultural and natural heritage*. Unesco, Paris.
- Unesco (1981) *Protection of the underwater heritage*. Unesco, Paris.
- Unesco (2003) *The safeguarding of the intangible cultural heritage*. Unesco, Paris.